

QIZAMIQ — BELGILARI, YUQISH YO'LLARI, ASORATLARI, DAVOLASH, OLDINI OLISH

Rajabova Risolat Farxod qizi

*Urganch Abu Ali Ibn Sino nomidagi
jamoat salomatligi texnikumi o'qituvchisi*

Annotatsiya: Ushbu maqolada qizamiq kasalligi, uning belgilari, yuqish yo'llari, asoratlari, davolash, oldini olishga oid ma'lumotlar berib o'tilgan.

Kalit so'zlar: kasallik, qizamiq, profilaktikasi.

Qizamiq (lot. Morbili) — o'tkir infektsion virusli infektsiya bo'lib, o'ta yuqumli hisoblanadi. Kasallik belgilari yuqori isitma, xarakterli toshma, tomoq og'rig'i, yo'tal, organizmning jiddiy intoksikatsiyasi bilan namoyon bo'ladi. Qizamiq bilan har qanday bola, hatto kattalar ham xastalanishi mumkin. Bunda kasallik og'ir kechishi, asoratlar chaqirishi va ba'zan o'limga olib kelishi ehtimoli mavjud. Ushbu kasallik har yili butun dunyo bo'ylab 150 ming kishi, asosan 10 yoshgacha bo'lgan bolalarning umriga zomin bo'ladi. Shu bois, har bir kishi, ayniqsa, yosh bolalarning ota-onasi qizamiq qanday kasallik ekanligini yaxshi bilishlari kerak.

Kasallik sabablari: Infektsiya manbai bemor kishi sanaladi. Virus havo-tomchi yo'l bilan o'tadi va juda yuqumli hisoblanadi.

Kasallik qo'zg'atuvchisi paramiksoviruslar oilasi, morbilliviruslar avlodiga oid RNK-virusdir. Paramiksovirus organizm tashqarisida beqaror bo'lib, ultrabinafsha nurlari, past namlik ta'sirida tezda nobud bo'ladi, lekin quyi haroratda (-70°C) saqlanib turish xususiyatiga ega.

Yuqish yo'llari

Qizamiq bilan mavsumiy ravishda — oktyabrdan aprel oyigacha kasallanish — odamlar bu mavsumda ko'proq yopiq xonalarda to'planib o'tirishlari bilan bog'liq. Bolalarning infektsiyalanishi ko'pincha bog'chalarda sodir bo'ladi.

Virus tashqi muhitga chidamsizligi tufayli uchinchi shaxslar orqali kasallanish holatlari juda kam. Infektsiya qo'zg'atuvchisi bemordan sog'lom odamga havo-tomchi yo'l orqali uzatiladi. Kasallikning toshma toshishiga 3-4 kun qolgan muddatida (inkubatsion davrda) virus faol ravishda tarqala boshlaydi. Bu vaqtda kasallikning klinik belgilari kuzatilmasligi sog'lom odamlarning ehtiyot choralari ko'rmasliklariga sabab bo'ladi.

Umumiy ravishda kasallangan bemor atrofdagilar uchun 7-10 kun davomida xavfli sanaladi. Vaktsina olmagan kishilar bemor bilan yaqin aloqada bo'lishda infektsiyalanish ehtimoli deyarli 100% ni tashkil etadi. Qo'zga'tuvchi shuningdek

havo yo'llari orqali uzoq masofalarga tarqalishi mumkin, masalan, zinapoyalar, ko'p qavatli uylarda shamollatish shaxtlari orqali va hokazo.

So'nggi o'n yillikda rejalashtirilgan vaktsinatsiya joriy etilishi natijasida bolalarda kasallanish ko'rsatkichi sezilarli darajada kamaydi, ammo aholining katta yoshli qismi orasida paramiksovirusga qarshi immunitetga ega bo'lmaganlar ko'pchilikni tashkil etadi. Bu kattalar orasida kasallanishlar ko'pligi, shuningdek qizamiq bachadon ichida onadan bolaga o'tishi holatlarini keltirib chiqarmoqda.

Agar odam kasallikka chalinib, tuzalib ketgan bo'lsa, unda umrining qolgan qismiga qadar doimiy immunitet shakllanadi va takroriy kasallanish ehtimoli juda kam. Qayta kasallanish holati odatda immunitet tanqisligi bilan bog'liq bo'ladi.

Ikki yoshgacha bo'lgan bolalarda qizamiq bilan kasallanish odatda onada paramiksovirusga qarshi tabiiy yoki vaktsina hisobiga hosil bo'lgan immunitet mavjud bo'lmaganda kuzatiladi. Chaqaloqlar uchun kasallikning xavfi hisobga olinib, homiladorlikni rejalashtirish davrida ayollarga paramiksovirusga qarshi vaktsina olish tavsiya qilinadi.

Qizamiq alomatlari

Qizamiq alomatlari kattalar va bolalar organizmining yetukligi, fiziologik jarayonlarning farqi va immunitetning shakllanganligi nuqtai nazaridan farq qiladi. Kattalarda kasallik ko'pincha bolalardagiga nisbatan og'irroq kechadi.

Qizamiqning kataral davridan so'ng terida xarakterli qizamiq toshmalar toshishi davri keladi. Toshma kasallik manifestatsiyasidan 3-4 kun o'tgach, birinchi navbatda yuzning old qismida paydo bo'ladi. Keyinchalik u bo'yin, gavdaning yuqori qismiga tarqaladi va asta-sekin butun tanani, shu jumladan, qo'l-oyoqlarni qoplab oladi.

Qizamiq toshmalar dog'li-papulyoz ekzantema deb nomlanadi. U teri sathidan ko'tarilib turuvchi noto'g'ri shakldagi pushti tugunchalar ko'rinishida bo'ladi. Papulalar qizil dog'lar bilan o'rab olingan bo'lib, bir-biri bilan birlashishga moyil bo'ladi. Bu davrda umumiy intoksikatsiya bosh og'rig'i va isitma bilan namoyon bo'ladi.

Bundan tashqari, ekzantemada yo'tal va tumovning kuchayishi kuzatiladi. Bu muddatning davomiyligi 4-5 kunni tashkil etadi, shundan so'ng dog'lar oqaradi, rangi o'zgaradi, hajmi kichrayadi. Bemorning ahvoli yaxshilanadi, virusning yuqumliligi kamayadi.

ashxislash

Ko'pgina hollarda qizamiq infeksiyasining aniq klinik ko'rinishi mavjudligi vizual ko'rikdan keyinq tashxis qo'yish imkonini beradi. Biroq, kasallikning dastlabki bosqichlarida, yengil yoki atipik shaklida, shuningdek boshqa infeksiya qo'shilishida toshma toshishi o'xshash bo'lgan skarlatina, qizilcha va infeksiyon eritema kabi kasalliklarda differentsion tashxis talab etilishi mumkin.

Qizamiqni davolash

Bugungi kunda aynan paramiksovirusga qarshi kurashga qaratilgan o'ziga xos terapiya mavjud emas. Davolash alomatlar jiddiyligini kamaytirish, asoratlarning oldini olish yoki tuzatishga asoslangan bo'ladi.

Kasallik boshlangach, dastlabki 7-10 kun davomida yotoq tartibga amal qilish, sut-sabzavotli parhezga rioya etish katta ahamiyatga ega. Taomnomadan achchiq, yog'li, qovurilgan, oshqozon-ichak traktining shilliq qavatini qo'zgatish xususiyatiga ega boshqa mahsulotlar chiqarib tashlanadi.

Bemorda isitma, tez-tez hojat chiqarish, ich ketishi inobatga olinsa, yetarli miqdorda suyuqlik ichish muhim o'rin tutadi. Zarurat tug'ilganda elektrolitli eritmalardan foydalaniladi.

Oldini olish

Qizamiq pankreatit, meningit, ensefalit, obstruktiv bronxit, laringostenoz va boshqa shu kabi asoratlari tufayli xavflidir. Keng tarqalgan fikrga qaramasdan, kasallik faqatgina terida toshma toshishi va isitma bilan chegaralanib qolmaydi, balki turli ichki a'zolarga sezilarli ta'sir ko'rsatishi mumkin va uzoq reabilitatsiya davrini talab qiladi. Bunday asoratlar nogironlikni keltirib chiqarishi yoki o'limga sabab bo'lishi mumkin.

Infektsiyani oldini olish uchun 1 yoshdan 6 yoshgacha bo'lgan kichik bolalarni emlash amalga oshiriladi. Emlashdan keyin immunitet uzoq vaqt saqlanib turadi, lekin doim ham butun umr davomida emas. Shuning uchun kattalarga postvaktsinal immunitet yo'qolganda revaktsinatsiya ko'rsatiladi.

Bemor bilan aloqa qilganda kasallikning kechishini sezilarli darajada yengillashtiradigan profilaktik chora-tadbir — darhol monovalent vaktsina olishdir.